

Doris Pollet-Kammerlander:

Vzpomínky na Štýrský Hradec (s. 189-202)

Nyní je tu kniha o Zwentendorfu – konečně, mám chuť říct – a to dokonce taková, v níž události, motivy a děje z let 1974 až 1978 vysvětlujeme my, aktivisté, sami.

I když kniha dokumentuje dobu, kdy mnohé bylo ve srovnání s dneškem jinak - je důležitým příspěvkem k obecnému mlčení, které dnes panuje.

Mohlo by se znovu opakovat podobné hnutí jako proti Zwentendorfu nebo později proti Hainburgu? Těžko říct, vnější okolnosti se každopádně změnily.

Nebylo to tak dávno, co se odehrál bouřlivý rok 1968.

Nejen studující, ale i občané se učili a začali se sami vyjadřovat, brát své zájmy do vlastních rukou tam, kde jim je tradiční politika upírala - občanské iniciativy byly odpovědí na zkostnatělost politického zřízení.

Doris Pollet-Kammerlander:

Grazer Erinnerungen (S. 189-202)

Jetzt gibt es ein Buch über Zwentendorf – endlich – bin ich versucht zu sagen, noch dazu eines, in dem die Ereignisse, Beweggründe und Abläufe dieser Jahre zwischen 1974 und 1978 von uns, den Aktiven, selbst dargelegt werden.

Auch wenn das Buch eine Zeit dokumentiert, in der vieles, verglichen zu heute, anders war – es ist ein wichtiger Beitrag für die allgemeine Sprachlosigkeit, die heute herrscht.

Ließe sich eine Bewegung wie gegen Zwentendorf oder später gegen Hainburg nochmals wiederholen? Schwer zu sagen, die äußeren Umstände haben sich jedenfalls geändert.

Die bewegten Jahre der 68er waren noch nicht allzu lange vergangen. Nicht nur StudentInnen, auch BürgerInnen haben gelernt und begonnen, sich zu artikulieren, ihre Interessen dort selbst in die Hand zu nehmen, wo traditionelle Politik sich ihnen versagte – Bürgerinitiativen waren die Antwort

Byla to doba všeobecné - a především veřejné - politické debaty.

Nebyl internet ani mobilní telefony, ale setkání občanů, akce, diskusní kroužky, pracovní skupiny a spousta vlastnoručně vyrobených brožur a letáků vytvořily velmi účinnou protistranu.

Ale také oficiální média, kterých bylo ve Štýrsku v té době ještě více a byly rozmanitější, poskytovala větší platformu pro diskurz, než je dnes obvyklé.

Po Zwentendorfu se ještě jednou podařilo zastavit důležité politické rozhodnutí, a to v případě Hainburgu (plánovaná vodní elektrárna v dunajské nivě východně od Vídně s velkými protesty, zejména v roce 1984, pozn. B.R.).

Krátce poté se Zeleným podařilo dostat do parlamentu. Velká část aktivního zapojení nyní přešla do stranické práce.

Hodně práce převzaly ekologické iniciativy jako Greenpeace, WWF (World Wildlife Fund = světový fond na ochranu přírody) a další organizace či instituce.

auf das Erstarren des politischen Establishments. Es war eine Zeit der allgemeinen – und vor allem öffentlichen – politischen Debatte.

Es gab zwar kein Internet und keine Handys, aber Bürgerversammlungen, Veranstaltungen, Diskussionsrunden, Arbeitskreise und jede Menge selbstproduzierter Broschüren und Flugblätter haben eine durchaus wirksame Gegenöffentlichkeit geschaffen.

Aber auch die offiziellen Medien, von denen es damals in der Steiermark noch mehr in einer größeren Vielfalt gab, haben mehr Plattform für Diskurse geboten, als heute üblich.

Noch einmal nach Zwentendorf ist es gelungen, eine schergewichtige politische Entscheidung zu stoppen, nämlich im Fall Hainburg (geplantes Wasserkraftwerk in den Donauauen östlich von Wien mit großen Protesten vor allem 1984, Anm.B.R.).

Kurz danach haben die Grünen den Sprung ins Parlament geschafft. Vieles an aktivem Engagement ist nun in Parteiarbeit aufgegangen. Umweltinitiativen wie Greenpeace, WWF und andere Organisationen bzw. Institutionen haben einen Gutteil der

Změnila se komunikace a styl debat.

Internet otevřel svět, globalizace sblížila mnohé v jejich obavách a odporu, rychlá liberalizace trhů a takzvaná „nová ekonomika“ vytvořily rozdíly ve vývoji, které už politika nemůže kontrolovat ani řídit, ale kterým se podle jejího mínění musí přizpůsobit.

Už nediskutujeme, ale necháváme diskutovat.

Různá média pořádají diskusní fóra s představiteli politiky, ekonomiky, zájmových skupin, výzkumů veřejného mínění atd., kteří se vždy profesionálně tvářili, že zastupují širokou veřejnost, široká veřejnost sleduje dění na obrazovce nebo bere na vědomí souhrnné výsledky v denním tisku.

Do této antikomunikace nyní přichází kniha o Zwentendorfu.

Ohlédnutí zpět budiž dovoleno, ale moje naděje spočívá v tom, že otevře oči našim dětem, generaci, v jejímž věku jsme tehdy byli my, a zůstří jejich

Arbeit übernommen. Kommunikation und der Stil der Auseinandersetzung haben sich geändert.

Das Internet hat die Welt geöffnet, die Globalisierung hat viele in ihren Sorgen und ihrem Widerstand näher zusammenrücken lassen, die rasante Liberalisierung der Märkte und die so genannte „new economy“ haben Disparitäten der Entwicklung geschaffen, die nicht mehr von der Politik kontrolliert oder gelenkt werden können, sondern denen sich die Politik glaubt, anpassen zu müssen.

Wir diskutieren nicht mehr, wir lassen diskutieren. Verschiedene Medien veranstalten Diskussionsforen mit VertreterInnen der Politik, Wirtschaft, Interessensvertretungen, Meinungsforschung, u.a., die berufsmäßig schon immer vorgeben, die Allgemeinheit zu vertreten, die Allgemeinheit verfolgt das Geschehen am Bildschirm oder nimmt die zusammengefassten Ergebnisse der Tageszeitung zur Kenntnis.

In diese Sprachlosigkeit hinein kommt nun das Buch über Zwentendorf. Ein Blick zurück sei gestattet, aber meine Hoffnung richtet sich darauf, dass es unseren Kindern, der Generation, in deren Alter wir damals waren, den

vnímání toho, kdy se politická akce stává nutností a odpor povinností.

Jak to všechno začalo

Jak to všechno začalo, může vždy odrážet jen velmi osobní pohled.

Byli jsme bytové společenství, všichni jsme se nějakým způsobem zabývali otázkami současného dění, architektury, bydlení nebo účasti na bytové výstavbě, kultury a tak dále.

Pestrá společnost, někteří z nás už pracovali, mnozí ještě studovali.

Přirozeně jsme věděli o rostoucím odporu proti jaderné elektrárně Zwentendorf a proti lokalitě St. Pantaleon, zejména z Horního Rakouska.

Když se pak tento úžasný „vládní cirkus“, takzvaná informační akce, pořádal v roce 1976 také ve Štýrském Hradci, všichni jsme tam samozřejmě šli.

Zpočátku to bylo poměrně dost hlasité a skončilo to podobně jako ve všech ostatních městech - totiž ad hoc založením "Občanské iniciativy proti jaderným elektrárnám" (BIGA).

Blick öffnet und schärft, wann politisches Handeln zum Gebot wird und Widerstand zur Pflicht.

Wie alles begann

Wie alles begann, kann immer nur eine ganz persönliche Sicht wiedergeben. Wir waren eine Wohngemeinschaft, alle irgendwie mit Fragen des Zeitgeschehens, der Architektur, des Wohnens bzw. der Beteiligung im Wohnbau, der Kultur, u.a. beschäftigt.

Ein bunt gemischter Haufen, manche von uns haben schon gearbeitet, manche noch studiert. Natürlich haben wir den wachsenden Widerstand gegen das AKW Zwentendorf und gegen den Standort St. Pantaleon vor allem aus Oberösterreich mitbekommen.

Als dann 1976 dieser wunderbare Regierungszirkus von so genannter Informationsveranstaltung auch in Graz Station gemacht hat, sind wir natürlich alle hingegangen.

Es ist gleich einmal ziemlich laut geworden und hat ähnlich geendet, wie in allen anderen Städten – nämlich mit der ad hoc-Gründung einer „Bürgerinitiative gegen Atomkraftwerke“ (BIGA).

Naším mluvčím byl Elmar Heinzle, vysokoškolský asistent na Technické univerzitě.

Od počátku jsme byli velmi pestrá platformou, mnoho konservativních z prostředí katolické studentské koleje, jako například Peter Pritz a Jörg Steinbach, zemský pověřenec pro ochranu přírody ve Štýrsku, poměrně významní jaderní fyzici jako Manfred Heindler a Walter Papousek, kteří byli spolu s Erichem Kitzmüllerem v té době všichni tři známými členy SPÖ (a později založili skupinu "Socialisté proti jaderným elektrárnám"), členové Komunistického svazu a trockisté, stejně jako mnoho politicky nevyhraněných studentů.

Při takto nehomogenním složení docházelo mezi nimi přirozeně opakovaně k třenicím.

Debatovalo se především o strategii a požadavcích.

Celkově však rozdělení práce a úkolů fungovalo dobře.

Technici a ekonomové přispěli svými odbornými znalostmi, levicové skupiny přinesly organizační know-how a ovládali diskuse o politické analýze, mnozí studenti byli mezi námi těmi kreativními.

Elmar Heinzle war unser Sprecher, ein Universitätsassistent auf der Technischen Universität. Wir waren von Anfang an eine sehr bunte Plattform, viele Bürgerliche aus dem Umfeld des Katholischen Studentenheims wie Peter Pritz und der Naturschutzbeauftragte des Landes Steiermark Jörg Steinbach, durchaus prominente Atomphysiker wie Manfred Heindler und Walter Papousek, die zusammen mit Erich Kitzmüller damals alle drei auch wohlbekannte Mitglieder der SPÖ waren (und später die Gruppe „Sozialisten gegen Atomkraftwerke“ gründeten), Mitglieder des Kommunistischen Bundes und der Troztkisten, wie auch viele politisch offene Studenten und Studentinnen.

Bei einer so inhomogenen Zusammensetzung gab es natürlich auch immer wieder einmal Reibereien untereinander. So gab es vor allem Debatten über die Strategie und Forderungen. Aber im Großen und Ganzen funktionierte sowohl die Arbeitsaufteilung als auch Aufgabenaufteilung.

Die TechnikerInnen und ÖkonomInnen steuerten Fachwissen bei, die linken Gruppierungen brachten das organisatorische Knowhow ein und führten maßgeblich die Diskussionen

Ve Štýrském Hradci jsme měli opravdu dobrou hudební skupinu - iniciovanou Humboldtovým bytovým společenstvím (WG) – ve složení akordeon, kytara, housle a zpěv, která byla atrakcí na mnoha pouličních vystoupeních.

Byla to velmi aktivní a bouřlivá doba. Nechci opomenout žádnou z těchto četných diskusí a naučila jsem se během nich spoustu politických strategií a analýz.

Vývoj v hnutí

Práce probíhala ve velkých pracovních skupinách (dnes bychom řekli oblastech), jako jsou univerzity nebo odbory a podniky.

Zde byly projednány další kroky skupiny, připravovány akce a vyráběny letáky.

Týdenní schůzky BIGA sloužily k výměně informací, koordinaci a plánování větších nebo celorakouských aktivit.

Na začátku každého setkání proběhla analýza a zhodnocení událostí a diskuse o další strategii.

über politische Analyse an, viele der StudentInnen waren die Kreativen unter uns. So hatten wir in Graz eine richtig gute Musikgruppe – initiiert von der Humboldt WG – mit Ziehharmonika, Gitarre, Geige und Gesang, die eine Attraktion bei den vielen Straßenauftritten waren.

Es war eine sehr aktive und turbulente Zeit. Ich möchte keine dieser vielen Diskussionen missen, und vieles an politischer Strategie und Analyse habe ich in dieser Zeit gelernt.

Die Entwicklung zu einer Bewegung

Die Arbeit fand in großen Arbeitsgruppen (heute würde man Bereiche sagen) statt, wie z.B. Hochschulen, oder Gewerkschaft und Betriebe. Dort wurden die nächsten Schritte der Gruppe beraten, Aktionen vorbereitet und Flugzettel produziert.

Die wöchentlichen Treffen der BIGA dienten dem Austausch an Informationen, der Koordination und der Planung größerer oder auch gesamtösterreichischer Aktivitäten. Am Anfang jedes Treffens stand die Analyse und Einschätzung der Ereignisse und die Diskussion über die weitere Strategie.

Rok 1977 přinesl vzestup.

Všechny celorakouské demonstrace, jako například do Zwentendorfu, v Allensteigu a nakonec ve Vídni, byly pro celorakouskou platformu všech iniciativ - IÖAG (Initiative österreichischer Atomkraftwerks-GegnerInnen / Iniciativa rakouských odpůrců proti jaderným elektrárnám) naprostým úspěchem.

Klíčovým zážitkem pro nás všechny byl určitě hvězdicový pochod do Zwentendorfu a demonstrace na státní svátek.

Na hvězdicový pochod do Zwentendorfu byl poměrně brzký odjezd od opery ve Štýrském Hradci. Na nás obyvatele tohoto města čekalo pět nebo šest autobusů. Když jsme přijeli do Zwentendorfu, byli jsme všichni docela vzrušení.

Kolik jich přijde z ostatních spolkových hlavních měst a provincií?

A vůbec, nikdy předtím jsme se s objektem našeho odporu nesetkali tváří v tvář.

Když jsme šli po nábřeží před mimo obec, mohli jsme poprvé zjistit, kolik nás vlastně je.

Byli jsme ohromeni, průvod jako by neměl konce. Všechno ostatní bylo druhořadé, vedro, dlouhý výšlap, pozdní cesta domů - to všechno nemělo ve srovnání s úspěchem žádnou váhu.

Das Jahr 1977 brachte uns einen Aufschwung.

Alle gesamtösterreichischen Demonstrationen, wie die nach Zwentendorf, in Allensteig und zuletzt in Wien, waren ein voller Erfolg für die Österreichweite Plattform aller Initiativen – der IÖAG (Initiative österreichischer Atomkraftwerks-GegnerInnen). Davon waren sicher der Sternmarsch nach Zwentendorf und die Demonstration am Nationalfeiertag die Schlüsselerlebnisse für uns alle.

Für den Sternmarsch nach Zwentendorf gab es eine ziemlich frühe Abfahrt vor der Grazer Oper. Fünf oder sechs Busse warteten auf uns GrazerInnen. In Zwentendorf angekommen, waren wir alle irgendwie aufgeregt.

Wie viele werden aus den anderen Landeshauptstädten und Bundesländern kommen? Und überhaupt sind wir ja noch nie dem Objekt unseres Widerstandes Aug in Aug gegenübergestanden. Als wir außerhalb des Ortes den Damm entlang gingen, haben wir zum ersten Mal ermessen können, wie viele Menschen wir waren.

Wir waren überwältigt, der Zug schien kein Ende nehmen zu wollen. Alles andere war nebensächlich, die brütende Hitze, der lange Hatscher, die späte Heimfahrt – das alles wog

Noviny a ORF (rakouská rozhlasová a televizní stanice) informovaly velmi opatrně, počet účastníků bezostyšně snižovaly – přesto se dění dostalo do pohybu.

O práci BIGA se zajímalo stále více lidí.

Naše bytové společenství (Stainzerhof) se pro celé Štýrsko stalo ústředním sběrným a distribučním centrem všech publikací a produktů, jako jsou samolepky, odznaky, později trička a tašky.

26. října se ve Vídni zúčastnilo ještě více lidí. Úzkými uličkami centra města se ozývalo volání „Kreisky, už jdeme“.

Na náměstí Ballhausplatz jsme se nevešli, nebylo pro nás všechny dost místa. Bylo tam velké pódium a poprvé pro nás kromě „našich“ hudebníků a umělců vystoupili i známí reprezentanti kulturní scény.

Kreisky, od něhož pocházelo pro nás označení „všiváci“ - stejně jako předchozí informační akce - dosáhl opačného účinku.

Přidalo se k nám ještě více lidí, známé osobnosti v médiích s hrdostí hlásali, že jsou také „všiváci“.

Rozhodující zlom ve Štýrsku přineslo oficiální zapojení různých složek katolické církve. Katolická akce převzala organizaci proti-informačních akcí na mnoha místech prostřednictvím farností.

nichts im Vergleich zu dem Erfolg. Die Zeitungen und der ORF berichteten sehr zurückhaltend, reduzierten die Zahl der TeilnehmerInnen auf schamlose Weise – dennoch, der Stein war ins Rollen gekommen.

Immer mehr Menschen interessierten sich für die Arbeit der BIGA. Unsere Wohngemeinschaft (Stainzerhof) wurde das für die gesamte Steiermark zentrale Sammel- und Verteilungslager für alle Publikationen und Produkte, wie Sticker, Anstecker, später T-Shirts und Taschen.

Am 26. Oktober in Wien waren noch mehr Menschen mit dabei. Durch die engen Gassen der Innenstadt hallte der Ruf „Kreisky, wir kommen“. Am Ballhausplatz hatten gar nicht alle Menschen Platz. Es gab eine große Bühne, zum ersten Mal traten nebst „unseren“ Musikern und KünstlerInnen auch allseits bekannte KünstlerInnen für uns auf.

Der „Lausbuben“-Sager Kreiskys hat – wie ja schon vorher die Informationsveranstaltungen – das Gegenteil bewirkt. Noch mehr Menschen schlossen sich uns an, stolz „outeten“ sich bekannte Persönlichkeiten in den Medien als „Lausbuben“.

Eine entscheidende Wende in der Steiermark kam mit dem offiziellen Engagement der verschiedenen Zweigvereine der katholischen Kirche. Die katholische Aktion

Katolická mládež, Katolická venkovská mládež, Dělnická mládež, Vysokoškolská obec a Katolický svaz mužů se koordinovaly s BIGA jako nezávislé organizace.

Přijali naši brožuru („Jak je to doopravdy s jadernými elektrárnami“), naše letáky a propagační materiály.

To byl průlom. Od té doby jsme byli přítomni doslova v každé vsi.

Samozřejmě jsme nebyli naivní a dobře jsme věděli, že bychom v referendu sotva měli šanci.

Přesto na jaře 1978 bylo po dlouhých debatách v IÖAG rozhodnuto vsadit vše na požadavek referenda.

Pokud lze hnutí ještě zachránit - poté, co už byly palivové tyče dodány - a odpor měl být úspěšný, museli jsme vsadit všechno na jednu kartu a především zmobilizovat všechny síly.

Populární názor

Myslím, že jsme si v té době ani neuvědomovali, jak moc jsme toho jako hnutí už dosáhli. Koalice mezi SPÖ a ÖVP, která v otázce Zwentendorfu vše určovala, stejně jako sociální partnerství mezi podnikateli a odbory, byly tím křehčí, čím déle veřejná debata

übernahm über die Pfarreien die Organisation von Gegen- Informations-Veranstaltungen in unzähligen Orten. Die katholische Jugend, die katholische Landjugend, Arbeiterjugend, Hochschulgemeinde und der katholische Männerverband koordinierten sich als selbständige Organisationen mit der BIGA.

Sie übernahmen unsere Broschüre („Wie das mit den Atomkraftwerken wirklich ist“), unsere Flugblätter und Werbematerialien. Das war der Durchbruch. Ab da waren wir buchstäblich in jedem Dorf präsent.

Natürlich waren wir nicht blauäugig, und wussten sehr wohl, dass wir kaum Chancen hätten bei einer Volksabstimmung. Trotzdem wurde im Frühjahr 1978 nach langen Debatten in der IÖAG beschlossen, alles auf die Forderung einer Volksabstimmung zu setzen.

Wenn die Bewegung noch zu retten ist – nachdem die Brennstäbe schon angeliefert waren – und der Widerstand zum Erfolg führen sollte, müssen wir alles auf eine Karte setzen, und vor allem alle Kräfte mobilisieren.

Die Volksmeinung

Ich glaube, wir haben damals gar nicht wirklich geahnt, wie viel wir als Bewegung schon erreicht hatten. Die in der Frage Zwentendorf alles bestimmende Koalition zwischen SPÖ und ÖVP, wie auch die Sozialpartnerschaft zwischen

pokračovala.

V SPÖ vznikly po celém Rakousku skupiny („Socialisté proti jaderným elektrárnám“) a v ÖVP platforma „Rakousko bez jádra“.

To jsme samozřejmě zaregistrovali, ale teprve výsledek referenda ukázal, jak křehká už tato koalice byla, držíc pohromadě jen společnou vůli.

V červnu Kreisky vyhláší referendum, parlament se rozhodne předložit návrh zákona o referendu, který nám to usnadňuje.

NE je logická odpověď v odporu, zde není třeba toho moc vysvětlovat.

Od té doby až do listopadu jsme v akci téměř nepřetržitě.

V bytovém společenství vzniká denní služba, tak velká je poptávka po informacích v tištěné podobě.

Naše finance pocházejí výhradně z prodeje brožur, samolepek, odznáčků, triček a tašek.

Kampaň přináší větší tržby, můžeme znovu tisknout další letáky a objednávat plakáty ve Vídni.

Jaderná lobby má peněz jako smetí a vydává je oběma rukama. Vláda vysílá celostránkové reklamy a upoutávky v

Wirtschaft und Gewerkschaft wurden immer brüchiger, je länger die öffentliche Debatte anhielt. In der SPÖ bildeten sich österreichweit Gruppen („SozialistInnen gegen Atomkraftwerke“) und in der ÖVP kam es zur Bildung einer Plattform „Atomfreies Österreich“.

Wir haben das natürlich registriert, aber wie brüchig diese Willenskoalition schon war, hat erst das Ergebnis der Volksabstimmung gezeigt.

Im Juni ruft Kreisky die Volksabstimmung aus, das Parlament beschließt, einen Gesetzestext der Volksabstimmung vorzulegen, der es uns leicht macht.

Nein ist die logische Antwort im Widerstand, da braucht es nicht viele Erklärungen.

Ab da sind wir bis November fast rund um die Uhr im Einsatz. In der Wohngemeinschaft gibt es Journaldienst, so groß ist die Nachfrage nach den Materialien.

Wir finanzieren uns ausschließlich aus dem Verkauf der Broschüren, Sticker, Pickerl, T-Shirts und Taschen. Die Kampagne bringt einen größeren Umsatz mit sich, wir können wieder mehr Flugblätter drucken und Plakate in Wien bestellen.

Die Atomlobby hat Geld wie Heu, das sie mit beiden Händen ausgibt. Die Regierung schaltet ganzseitige

televizi.

Ve srovnání s tím nebyl David proti Goliášovi vůbec nic.

Stojíme na ulici u skládacích stolků, město Štýrský Hradec napřed pošle exekutora do našeho bytového společenství, který tam nenajde nic, co by se dalo zhodnotit.

Po několikerém zazvonění v šest hodin ráno se s exekutorem dohodneme, že přijde v osm hodin a posnídá s námi.

Poté, co se exekuci nepodařilo provést, nás chce město Štýrský Hradec žalovat.

Naplánujeme tiskovou konferenci.

V osm hodin ráno mi volá náměstek primátora ÖVP, chce se mnou mluvit, bezpodmínečně okamžitě, a to ještě před tiskovou konferencí - přece ještě najdeme způsob, říká, a chce, abychom tu trapnou tiskovku zase zrušili.

Ne, to neuděláme. Jsme v právu, protože jsme účastníky této kampaně - jsme partnery všech, kteří jsou proti jaderné elektrárně.

Město Štýrský Hradec by mělo své rozhodnutí zrušit, protože mu chybí právní základ.

Tento pokyn je určen odpovědnému radnímu a stranickému kolegovi telefonicky před našima očima a ušima. Politici jsou čím dál nervóznější.

Werbeinserate und Trailer im Fernsehen. David gegen Goliath war nichts dagegen.

Wir stehen mit Tapezier-Tischen auf der Straße, die Stadt Graz schickt uns zuerst den Exekutor in die Wohngemeinschaft, der dort nichts Verwertbares findet.

Nach mehrmaligem Herausläuten um sechs Uhr früh einigen wir uns mit dem Exekutor, dass er um acht Uhr kommt und mit uns frühstückt.

Nachdem die Exekution nicht durchgeführt werden konnte, will uns die Stadt Graz verklagen. Wir setzen eine Pressekonferenz an.

Um acht Uhr in der Früh bekomme ich einen Anruf, der ÖVP-Vizebürgermeister möchte mich sprechen, unbedingt, sofort, und vor der Pressekonferenz – wir werden doch noch einen Weg finden, meint er, und will, dass wir diese peinliche Pressekonferenz wieder absagen.

Nein, das tun wir nicht. Wir sind im Recht, denn wir sind in dieser Kampagne Partei – wir sind Partei aller jener, die gegen das Atomkraftwerk sind.

Die Stadt Graz soll ihren Bescheid wegen fehlender Rechtsgrundlage zurückziehen.

Diese Anweisung geht an den zuständigen Stadtrat und Parteifreund via Telefon vor unseren Augen und Ohren. Die Politik ist zusehends nervös.

Tisková konference se stává (téměř) našim triumfem. My jsme v tomto sporu stranou a od nynějška můžeme pořádat akce, aniž bychom o tom město Štýrský Hradec informovali (ale stále ještě tenkrát i státní policii, a to 24 hodin před akcí).

5. listopad

Krátce před referendem jsme společně s katolickými spolky oslovili lidi před četnými hřbitovy na svátek Všech svatých a Všech zesnulých (Dušiček).

Byl to odvážný krok, ale nikdo nám to neměl za zlé.

Pak přišel 5. listopad. Věděli jsme, že se kampaň začíná vyvíjet v náš prospěch. Zastánci elektrárny dopadli ve všech pódiových diskusích hůře.

Politici si sami přivodili některé nezdary, naposledy spolkový kancléř, který si myslel, že svou autoritou opět vše zachrání.

Ti, kteří hlasovali proti Zwentendorfu, hlasovali také proti němu - Kreiskymu. Bude to všechno ale stačit, naše skromné prostředky, naše osobní nasazení proti dobře promazané mašinérii zastánců jaderných elektráren?

Dnes víme, že politici během těchto dvou let od takzvaných informačních

Die Pressekonferenz wird (fast) zum Triumph. Wir sind Partei in dieser Auseinandersetzung und können ab sofort Veranstaltungen abhalten, ohne die Stadt Graz zu informieren (sehr wohl damals aber noch die Staatspolizei, und zwar 24 Stunden vor einer Veranstaltung).

Der 5. November

Kurz vor der Volksabstimmung haben wir noch gemeinsam mit den katholischen Vereinen zu Allerseelen und Allerheiligen vor vielen Friedhöfen die Menschen angesprochen. Das war schon kühn, aber es hat uns eigentlich niemand übelgenommen.

Dann kam der 5. November. Wir haben gewusst, dass in der Kampagne eine Dynamik zu unseren Gunsten entstanden ist. Die Kraftwerks-Befürworter sind bei allen Podiumsdiskussionen schlechter ausgestiegen. Politiker haben sich einige Pannen geliefert, zuletzt der Bundeskanzler, der glaubte, mit seinem Bonus noch einmal alles retten zu können.

Wer gegen Zwentendorf abstimme, stimmte auch gegen ihn – Kreisky – ab. Aber wird das alles reichen, unsere bescheidenen Mittel, unser persönlicher Einsatz gegen diese mit viel Geld gut geölte Maschinerie der Atomkraftwerks-BefürworterInnen?

Heute wissen wir, dass die Politiker die Dynamik während dieser zwei

schůzek špatně odhadli informační akce.

Hnutí bylo posuzováno podle nedostatku finančních prostředků, přičemž se přehlížel fakt, že právě rozmanitost a pestrost hnutí byla jeho silnou stránkou.

Dvě velké strany, SPÖ a ÖVP, se tak domnívaly, že si vystačí s osvědčenými politickými hrátkami.

ÖVP (tehdy v opozici) takříkajíc na poslední chvíli svěřila rozhodnutí do rukou svých členů.

Neexistovalo žádné oficiální stranické doporučení, každý by měl hlasovat podle svého svědomí.

Zároveň se v něm odrážela velká bezradnost stranického aparátu.

Stratégové strany se zoufale snažili uspokojit všechny tábory nebo je krmit hesly - a padli přitom na hubu.

Stranicko-politické škádlení - zejména nerozhodnost ÖVP - samozřejmě vychýlilo misky vah.

Při bližším pohledu však zjistíme, že tento výsledek přineslo velmi široké hnutí proti jaderným elektrárnám.

Všichni jsme svou silou, energií a odvahou přispěli k tomu, že hnutí proti jaderným elektrárnám vůbec získalo takovou politickou váhu a stalo se faktorem při úvahách o politické taktice.

Jahre seit den so genannten Informations-Veranstaltungen falsch eingeschätzt haben. Die Bewegung wurde an den nicht vorhandenen Finanzmitteln gemessen, und dabei wurde übersehen, dass gerade die Vielfalt und Mannigfaltigkeit der Bewegung ihrer Stärke war.

So glaubten die beiden großen Parteien SPÖ und ÖVP, auf den parteipolitischen Klavieren spielen zu können. Sozusagen in letzter Minute gab die ÖVP (damals in Opposition) ihren Mitgliedern die Entscheidung in die Hand. Es gab keine parteioffizielle Empfehlung, jede/r solle nach ihrem/seinem Gewissen abstimmen.

Gleichzeitig spiegelte es eine große Hilflosigkeit der Parteiapparate wider. Verzweifelt versuchten die Partei-StrategInnen alle Lager abzudecken bzw. mit Slogans zu bedienen – und fielen dabei auf die Nase.

Natürlich gab dieses parteipolitische Geplänkel – vor allem die Unentschlossenheit der ÖVP – den Ausschlag. Aber genau betrachtet, hat die sehr breite Bewegung gegen Atomkraftwerke dieses Ergebnis herbeigeführt.

Wir alle haben mit unserer Kraft, Energie und unserem Mut dazu beigetragen, dass die Bewegung gegen Atomkraftwerke überhaupt ein solches politisches Gewicht bekommen hat und zu einem Faktor in Überlegungen zur politischen Taktik wurde.

Doufali jsme, že se dostaneme alespoň nad 45 % - možná dokonce nad 48 nebo 49 %.

V každém případě ukázat sílu, s kterou by vláda nemohla tak snadno zamést.

Během již známého odhadu v televizi, při němž dokonce profesoru Bruckmannovi na chvíli selhal hlas, vypukl ve studentské hospodě, kde jsme se všichni sešli, jásot.

Spontánně se rozhodujeme, že se vydáme na radostný pochod na náměstí.

Všichni aktivní členové BIGA jsou rychle informováni, někteří si přinášejí pochodně a v mžiku se z nás stane majestátní průvod lidí, kteří s pochodněmi v rukou krácejí přes Glacis na hlavní náměstí.

Autá zastavují, posádka v nich se ptá na výsledek, někteří spolucestující vystupují a přidávají se k nám, doprovází nás hlasité souhlasné troubení, nikdo se vlastně nezlobí, že jdeme uprostřed ulice.

Na hlavním náměstí se koná krátké shromáždění. Všichni poukazují na to, že je třeba i nadále sledovat, jak bude výsledek referenda realizován. Najednou je tu i policie - náš přítel a pomocník.

Nezasahují, nechávají nás dokončit naši (neohlášenou) demonstraci.

Wir haben gehofft, wenigstens über 45 % - vielleicht sogar auf 48 oder 49 % - zu kommen. Jedenfalls eine Stärke zu zeigen, über die die Regierung nicht ohne weiteres drüberfegen könne.

Bei der schon berühmten Hochrechnung im Fernsehen, bei der sogar Prof. Bruckmann kurz die Stimme versagt, bricht Jubel in dem Studierendenlokal aus, indem wir uns zusammengefunden haben.

Spontan beschließen wir, einen Freudenmarsch zum Hauptplatz zu machen. Rasch werden alle aktiven Mitglieder der BIGA informiert, manche bringen Fackeln mit, und im Handumdrehen sind wir ein stattlicher Zug von Menschen, die mit Fackeln in der Hand über das Glacis zum Hauptplatz gehen.

Autos bleiben stehen, die InsassInnen fragen nach dem Ergebnis, manche MitfahrerInnen steigen aus und schließen sich an, ein lautes zustimmendes Hupen begleitet uns, niemand regt sich eigentlich auf, dass wir mitten auf der Straße gehen.

Am Hauptplatz wird eine kurze Kundgebung abgehalten. Alle verweisen darauf, weiter achtsam zu sein, wie dieses Volksabstimmungs-Ergebnis umgesetzt wird. Plötzlich ist auch die Polizei da – unser Freund und Helfer. Sie mischen sich nicht ein, lassen uns unsere (unangemeldete) Kundgebung zu

Pak si opíše mé osobní údaje a odcházejí

O několik týdnů později jsem dostal od policie úřední dopis určený do vlastních rukou (Rsb).

Místo pokuty obsahuje velmi oficiální varování, aby se něco takového už neopakovalo - totiž pochodňový průvod Štýrským Hradcem uprostřed noci a následné shromáždění na hlavním náměstí.

Výhled

Nějakou dobu jsme pokračovali v práci. Nejprve jsme museli realizovat výsledky referenda.

Se zákonem o zákazu jaderné energie jsme si oddechli.

Lidové hlasování, které iniciovali její příznivci o dva roky později, nemělo od počátku šanci, že by ji bral někdo vážně.

V následujících letech jsme se zabývali otázkami alternativní energie, ale také obecnými problémy životního prostředí.

Byly založeny navazující spolky, jako například Arge Müllvermeidung (Arge = pracovní společenství pro zabránění vzniku odpadu), iniciativa kritických spotřebitelů, Bio-Bauernläden für Direktvermarktung, (obchody ekologických sedláků s přímým prodejem), Arge Rad atd. Odtud už je jen kousek k založení strany Alternative Liste Graz - 5. listopadu 1981, a brzy poté k založení Alternative Liste

Ende bringen. Dann nehmen sie meine Daten auf und gehen.

Wochen später bekomme ich einen Rsb-Brief von der Polizei. Darin anstelle einer Strafe eine hochoffizielle Ermahnung solches – nämlich einen Fackelzug mitten in der Nacht durch Graz mit anschließender Kundgebung am Hauptplatz - nicht nochmals (unangemeldet) zu machen.

Der Ausblick

Wir haben noch einige Zeit weitergearbeitet. Zunächst ging es ja um die Umsetzung des Ergebnisses der Volksabstimmung. Mit dem Atomsperrgesetz haben wir aufgeatmet.

Das Volksbegehren, das zwei Jahre später von BefürworterInnen initiiert wurde, hatte von vornherein keine Chance, ernst genommen zu werden. In den folgenden Jahren haben wir uns mit Fragen der Alternativenergie beschäftigt, aber auch mit allgemeinen Umweltanliegen.

Folgevereine wurden gegründet, wie u.a. die Arge Müllvermeidung, eine kritische KonsumentInnen-Initiative, Bio-Bauernläden für Direktvermarktung, Arge Rad u.a. Von da an ist es nur mehr ein kurzer Weg zur Gründung der Alternativen Liste Graz – am 5.11.1981, und bald darauf zur Gründung der Alternativen Liste Steiermark und Österreich.

Steiermark und Österreich.

Večer 5. listopadu 1978 se ukázalo, že hnutí proti Zwentendorfu je mnohem víc než jen občanská iniciativa - rozvinulo a ukázalo politickou sílu a vyvolalo politická rozhodnutí.

Povedlo se nám uskutečnit nemožné (zastavit dokončenou jadernou elektrárnu). Z tohoto pohledu stál Zwentendorf u zrodu Zelených, Hainburg byl odrazovým můstkem do parlamentu.

Zadařilo se vytvořit novou politickou sílu - Zelené.

K uskutečnění našich vizí solidární, ekologické a demokratické společnosti však zbývá ještě dlouhá cesta.

O autorce:

Doris Pollet-Kammerlander

Narozena v roce 1949. V letech 1974-90 práce ve výzkumu bytové výstavby, územního a regionálního plánování. V letech 1976-78 členka Občanské iniciativy proti atomovým elektrárnám ve Štýrském Hradci. V letech 1983-86 tamtéž členka městského zastupitelstva strany „Alternative Liste Graz. V letech 1990-96 ve Spolku Alpen Adria Alternativ. V letech 1994-99 poslankyně Národní rady za Zelené. V letech 1999-2002 zastupující

Am Abend des 5. November 1978 zeigte sich, dass die Bewegung gegen Zwentendorf weit mehr als eine Bürgerinitiative war – sie hat politische Kraft entwickelt und gezeigt und politische Entscheidungen herbeigeführt.

Wir haben es geschafft, das Unmögliche (ein fertig gebautes Atomkraftwerk zu stoppen) möglich zu machen. So gesehen war Zwentendorf die Geburtsstunde der Grünen, Hainburg war das Sprungbrett ins Parlament.

Es ist uns gelungen, eine neue politische Kraft – die Grünen – zu etablieren. Aber es liegt noch ein langer Weg vor uns, um unsere Visionen einer solidarischen, ökologischen und demokratischen Gesellschaft zu realisieren.

Zur Autorin: *Doris Pollet-Kammerlander*

Geboren 1949. Von 1974 bis 1990 Arbeiten in der Wohnbauforschung, der Raum- und Regionalplanung. Von 1976 bis 1978 Bürgerinitiative gegen Atomkraftwerke Graz. 1983 bis 1986 Gemeinderätin der Alternativen Liste Graz. 1990 bis 1996 Verein Alpen Adria Alternativ. 1994 bis 1999 Grüne Nationalratsabgeordnete. 1999 bis 2002 stellvertretende Leiterin des OSZE-Büros in Montenegro. Seit 2002 Konsulentin für Projektentwicklung mit Schwerpunkt Südosteuropa. Lebt und arbeitet als

vedoucí Úřadu pro bezpečnost a spolupráci OSZE v Černé Hoře. Od roku 2002 konzultantka pro projektový rozvoj s těžištěm v jihovýchodní Evropě. Žije a pracuje jako socioložka ve Štýrském Hradci a ve Vídni.

Soziologin in Graz und Wien.

Překlad:

Helga Grimmová, Hana Jílková

Úprava:

Helga Grimmová, Bernhard Riepl